

ELŐSZÓ A MAGYAR KIADÁSHOZ

A magyar nyelven hozzáférhető katolikus tankönyvirodalomban a teológiai ismeretelmélet alapvető kérdéseinek áttekintése mindezidáig csak dogmatika tankönyvek bevezetőinek (prolegomena), vázlatosan kidolgozott alfejezeteiből, és teológiai szótárak megfelelő címszavait összegyűjtve volt lehetséges. Ezzel szemben, az újkori katolikus teológiában Melchior Cano-ig visszamenő, félévezredes hagyománya van az episztemológiai kérdések önállóbb, rendszerezett tárgyalásának. Ez a szisztematikus teológiai tanulmányokba való bevezetéshez nélkülözhetetlen ismeretanyag a II. Vatikáni Zsinat előtti, újszolasztikus formájában tükröződik Schütz Antal 1922-ben megjelent magyar nyelvű Dogmatikájában, és a zsinat utáni formában és hangsúlyokkal jelenik meg az utóbbi két évtizedben magyarul is elérhetővé vált két dogmatika tankönyvben: a Theodor Schneider szerkesztésében megjelent Dogmatika Kézikönyvében és Gerhard Ludwig Müller Katolikus Dogmatikájában. A téma újszolasztikus és zsinatot követő tárgyalásai között vízválasztót jelent, hogy a Dei Verbum dokumentum (1965) a teológiai episztemológia néhány alapvető, vitatott kérdésében világos állásfoglalást tett. A legfontosabb ilyen állásfoglalások a kinyilatkoztatás nem pusztán tanítélszerű természetére, a hagyomány dinamikus karakterére és a Szentíráshoz való viszonyára, a Tanítóhivatal hitletéteményt értelmező szerepére, és a modern szentírásmagyarázat módszertani mozgásterére vonatkoznak. Richard Gaillardetz magyarul most közreadott, bevezető tankönyve a zsinat ezen állásfoglalásait bontja ki, a viták közepette a témakör legkiemelkedőbb újkori mesterét, Boldog John Henry Newmant választva mentorként a teológiai ismeretelmélet műveléséhez.

Gaillardetz rendszerező értelemben törekszik átfogó tárgyalásra, így csak utalásokat kapunk az egyes kérdések teológiatörténeti összefüggéseire vonatkozóan, amelyek a szerző szándéka szerint a mellékelt bibliográfián keresztül amúgy is hozzáférhetőek. Miközben Gaillardetz nagy érdeme, hogy könnyen feldolgozható terjedelemben ad kulcsot a zsinatnak megfelelő, évezredes hagyománnyal egybehangzó, episztemológiai szemlélet kialakításához, a könyvet feldolgozó teológiai kurzusoknak az egyes kérdések történeti összefüggéseit is érdemes alaposabban megvilágítaniuk. Cano-tól a barokk teológián, a Katolikus Tübingeni Iskolán, Franzelin-en, Newman-en, az újszolasztikusokon és a II. Vatikáni Zsinaton keresztül jutunk el a teológiai ismeretelmélet mai problematikájáig, amit hitelesen foglal össze Richard Gaillardetz magyar nyelven most megjelenő, hiánypótló műve.

A magyar olvasók számára a szerzőt magát is röviden be kell mutatnunk. Richard Gaillardetz e könyv magyar kiadásának megjelenésekor az Egyesült Államok legrangosabb jezsuita egyetemei egyikének, a Boston College-nak a szisztematikus teológia professzora. Teológiai profiljára is alapvető hatással van, hogy nem papteológusként, hanem nő emberként, négygyermekes családapaként műveli a teológiát. Ennek megfelelően, az egyháztant középpontba állító szakmai orientációja komoly figyelmet szentel a házasság teológiája és lelkesége kérdésköreinek is. A szoros értelemben vett akadémiai munka mellett hosszabban dolgozott egyházmegyei szintű felnőttképzési programok koordinátoraként, és az Egyesült Államok püspöki karának megbízásából a katolikus-metodista párbeszéd egyik teológus szakértőjeként, valamint különböző bizottsági munkákban. Gaillardetz professzor papi és püspöki rekollekciók vezetőjeként is világszerte keresett és elismert előadó. Az amerikai egyház meglehetősen összetett teológiai

térképén belül hasonló kiegyensúlyozó szerepet tölt be, mint a német nyelvterület egyházán belül a magyar olvasó számára is ismerős Wolfgang Beinert, akivel Gaillardetz szoros szakmai kapcsolatot ápol. A szerző e könyvben foglalt témákhoz kapcsolódó, szakmai profilját körvonalazó publikációi a bibliográfiát tartalmazó függelékben megtalálhatók, így itt nem szükséges ezeket felsorolnunk. Jelen kötetet mint bevezető tankönyvet jogosan elvárt, didaktikus tudatosság és áttekinthető tömörség jellemzi, amelyet a szerző bonyolult kérdéseket is egyszerűen láttatni képes stílusa tesz élvezetes olvasmánnyá.

E kiadás szerkesztésében figyelembe vettük a magyar egyház amerikaitól eltérő adottságait. Ez elsősorban a szemléltetésre használt, amerikai teológiai irodalomból vett példák „magyarra fordítását”, valamint néhány helyen lábjegyzetek beillesztését követelte meg. Ehhez kapcsolódik az a szerkesztői döntés is, hogy az eredeti kiadásban az egyes fejezetek végén található „vitatott kérdések” részt és az ajánlott bibliográfiát a magyar olvasó szempontjai szerint, megszürt formában, a magyar kiadás függelékeként adjuk közre. Ezek a szerkesztői beavatkozások a könyv gondolati keretét nem érintik, de a magyar teológiai irodalomban otthonosabb formát adnak a tartalomnak. A szentírási idézetek magyar fordítását a Szent István Társulat 2009-es javított szövegéből vettük. A patrisztikus nevek átírásánál, a zsinatok nevének helyesírásánál, és általában az alapvető teológiai terminológia magyar helyesírással kapcsolatos kulcskérdéseinél az Ókeresztény Írók sorozat 20. kötetében (Vanyó László: Bevezetés az ókeresztény kor dogmatörténetébe) Perendy László tanár úr gondos szerkesztői munkával kialakított irányelveit vettük alapul. Ahol a patrisztikus szerzőktől vett idézeteknél vagy tanítói hivatali szövegeknél elérhető volt magyar fordítás, annak forrását az adott helyen lábjegyzetben feltüntettük. A II. Vatikáni

Zsinat dokumentumainak magyar fordítása a Szent István Társulat 2006-os szövegét követi. Mindezeken túl is előkerültek e könyv témái szempontjából különösen fontos, a magyar teológiai irodalomban még tisztázatlan helyesírási kérdések. Szembeötlőbb esetekben a tárgyalás kulcspontjain, lábjegyzetekben indokoltuk a szerkesztői döntéseket. Általános irányelv, hogy a Magyar Tudományos Akadémia érvényben lévő helyesírási szabályzatától csak olyan esetekben tértünk el, ahol a sajátos teológiai terminológia áttekinthetősége azt kifejezetten megkövetelte.

A keresztény élet maga, így annak noetikus-teológiai dimenziója is a Mesterhez fűződő tanítványi viszonyban gyökerezik. A Mester: a Názáreti Jézus, a feltámadott Krisztus, aki tanítványokat gyűjt maga köré és megalapítja az Egyházat. A tanítvány és Mestere közötti élő kapcsolatban az Egyház sokrétű valósága, életmegnyilvánulásai és tanúságtevő fórumai olyan közvetítő szerepet játszanak, amely által a Mester tekintéllyel vezeti a tanítványt a mindennapok élethelyzeteiben. Ennek a kapcsolatnak a természetéről, a tekintélyi közvetítés formáiról és azok összefüggéseiről, valamint a teológiai ismeretelmélet mindezen keresztül kirajzolódó, intellektuális kontúrjairól ad eligazítást Gaillardetz professzor könyve, amelyet most örömmel nyújtunk át a magyar olvasóknak.

Bagyinszki Ágoston OFM
Fundamentális Teológia Tanszék
Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola